

24. 3. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak nesprávné musí být soudní rozhodnutí a nakolik nespravedlivé musí být řízení před obecným soudem, aby si zasloužily pozornost Ústavního soudu?

Prosazování „své pravdy“ neboli svého práva soudní cestou častokrát nekončí pouze v rukou jednotlivých instancí obecných soudů. Řada subjektů totiž k jejich utvrzení potřebuje až posvěcení od samotného Ústavního soudu. Ústavní soud v očích veřejnosti zřejmě oprávněně reprezentuje vrchol judičiálního respektu, avšak není třeba zapomínat, že jeho posláním je ochrana pouze těch základních práv a svobod, která jsou zaručena ústavněprávně. Ne každé rozhodnutí, resp. řízení jeho vydání předcházející, které se dotčenému jeví jako nesprávné či nespravedlivé, je tedy možné v dané rovině zpochybnit. Řečeno právnicky, i nesprávné právní posouzení určité věci obecnými soudy, nebo řízení vykazující procesní vady, neskýtají vždy záruku jejich zvrácení v řízení před Ústavním soudem.



TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Článek 83 Ústavy ČR stanoví, že Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti. Podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR rozhoduje Ústavní soud o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod.

Podle ustan. § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost oprávněna podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem.

Citované předpisy tedy jasně vymezují pozici Ústavního soudu mimo rámec obecné soudní soustavy a rozsah jeho přezkumu rozhodování obecných soudů, které se omezuje na možnost porušení základních práv a svobod.

S ohledem na ústavní vymezení svých pravomocí Ústavní soud sám respektuje skutečnost, že není součástí soustavy obecných soudů, není jim instančně nadřazen, a tudíž nezasahuje do rozhodovací činnosti obecných soudů vždy, kdy dojde k porušení „běžné“ zákonnosti nebo k jiným nesprávnostem. Ústavní soud tak nemůže na sebe atrahovat právo přezkumného dohledu nad činností obecných soudů.[1]

Jelikož z ústavního principu nezávislosti soudů daného ustanovením čl. 82 Ústavy ČR vyplývá zásada volného hodnocení důkazů (vyjádřená například v ustan. § 132 občanského soudního řádu);

nepřísluší Ústavnímu soudu ani „přehodnocovat“ hodnocení důkazů provedené obecnými soudy, jestliže tyto při svém rozhodování podmínky volného hodnocení důkazů respektovaly. Ústavnímu soudu tak zpravidla nepřísluší řešit ani vady při zjišťování skutkového stavu či jeho právním posouzení, kterých se obecné soudy dopustily.[2]

Výše uvedené závěry ovšem platí potud, pokud obecné soudy ve své činnosti postupují ve shodě s obsahem hlavy páté Listiny základních práv a svobod, a zároveň pokud napadeným rozhodnutím nebylo porušeno základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem ČR. Ústavní soud tedy k nápravě přistoupí až tehdy, když takové porušení představuje zároveň porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody.

Kde se však nachází hranice, kdy již lze rozhodnutí obecného soudů označit za tak principiálně nesprávné, resp. řízení za tak nespravedlivé, že tím dochází až k porušení základních ústavně zaručených práv? Dle rozhodovací praxe Ústavního soudu se zdá, že tato hranice je vymezena dosti ostře.

Pro účel posouzení věci na úrovni ústavněprávní Ústavní soud stanovil podmínky[3], za jejichž splnění má nesprávná aplikace jednoduchého práva obecnými soudy za následek porušení základních práv a svobod.

Konkrétně v řízení o ústavních stížnostech vymezil Ústavní soud tři skupiny případů, kdy má nesprávné aplikování právních norem obecnými soudy za následek porušení základních práv a svobod a je tedy oprávněný zásah Ústavního soudu na jejich ochranu.

První skupinou případů, v nichž Ústavní soud ingeruje do rozhodovací činnosti obecných soudů, jsou ty, kdy obecným soudem ve věci aplikovaná norma jednoduchého práva, která sleduje určitý ústavně chráněný účel, nabytá z pohledu principu proporcionality neopodstatněně přednost před jinou normou jednoduchého práva, sledující dosažení jiného ústavně chráněného účelu.

Další skupinou jsou situace, v nichž sice nedochází ke konkurenci možné aplikace více norem, nýbrž jde o nutnost řešení otázky konkurence několika interpretačních alternativ jedné, určité, normy jednoduchého práva.

Poslední skupinu představují případy svévolné aplikace norem jednoduchého práva ze strany obecného soudu.

Existenci svévole při rozhodování obecných soudů dovozuje Ústavní soud zejména v případech jako je extrémní nesoulad právních závěrů obecných soudů s vykonanými skutkovými a právními zjištěními, dále nerespektování kogentních norem, jakož i nerespektování požadavku racionálně a logicky akceptovatelného dostatečného skutkového zjištění pro možnost podřazení pod kogentní normu. Za svévoli označil Ústavní soud také interpretaci, která je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je přepjatý formalismus), nebo interpretaci a aplikaci zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a judikaturou ustáleném, či právním myšlením konsensuálně akceptovaném významu, aniž by pro takový postup byly dostatečně vyloženy důvody. Svévoli při rozhodování je dle Ústavního soudu i odklon obecných soudů od ustálené judikatury, aniž by pro takový postup dostatečně vyložily důvody, na základě nichž soudy dosud převažující a stabilizovanou výkladovou praxi odmítají. Jako další příklad svévole lze uvést také použití procesní normy, jejíž aplikace na danou věc byla v rozporu s principem *ratione temporis*, a konečně také rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy.[4]

Ze související judikatury Ústavního soudu lze rovněž vyvodit závěr, dle něhož se svévolí z pohledu

kategorie ústavnosti rozumí i taková aplikace jednoduchého práva, která v relaci k jeho smyslu a účelu (v rámci možného argumentačního pole) postrádá co do možných variabilit myšlenkových konstrukcí racionálně logické akceptovatelné odůvodnění.[5] Jde tedy i o případy, kdy obecný soud nezodpoví své závěry buď vůbec, nebo tak učiní zcela nedostatečně, případně uplatní důvody, jež evidentně žádnou relevanci nemají. Taková aplikace pak dle Ústavního soudu nezbytně implikuje vykročení z mantinelů vymezených zásadou nezávislého soudního rozhodování.

Také ve vztahu k výše zmíněné nezávislosti soudního rozhodování Ústavní soud připomíná, že, jakkoliv je tato zaručena článkem čl. 82 Ústavy ČR, nezakládá možnost, aby obecný soud konal svévolně.[5] Právě takový postup se pak ocitá nejenom v rozporu s ústavním postulátem vyloučení svévole (čl. 1, čl. 2 odst. 3, čl. 90, čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 2 Listiny), ale i s obecně pojatým principem rovnosti (čl. 1, čl. 3 odst. 1 Listiny, čl. 96 odst. 1 Ústavy ČR) a kautelami vyplývajícími ze zásad spravedlivého procesu (čl. 36 a násl. Listiny).[6]

V souladu s výše uvedeným lze tedy uzavřít, že pokud se stěžovatel neztotožňuje s právním názorem obecného soudu, resp. s jeho výkladem zákona, příp. jiného právního předpisu, nezakládá tato skutečnost sama o sobě důvod k podání, resp. úspěchu ústavní stížnosti. Takto pojatá ústavní stížnost totiž staví Ústavní soud do pozice třetí instance v systému všeobecného soudnictví, která mu nepřísluší.[7] Výklad a následná aplikace právních předpisů obecnými soudy tak musí být natolik extrémní, že vybočí z mezí hlavy páté Listiny, jakož i z principů ovládajících demokratický právní stát.

Pokud se jedná o porušení procesních pravidel v řízení před obecnými soudy, jsou podmínky ingerence Ústavního soudu do tohoto procesu obdobně „přísné“ jako v případě existence nesprávného rozhodnutí popisovaného výše.

Dle Ústavního soudu platí, že právo na soudní a jinou právní ochranu garantované čl. 36 odst. 1, resp. čl. 38 odst. 2 Listiny nelze vykládat tak, že by pokrývalo veškeré případy porušení kogentních procesních norem v objektivní poloze. **Porušení procesních pravidel stanovených procesními právními předpisy tedy dle Ústavního soudu ještě nemusí samo o sobě znamenat porušení práva na spravedlivý proces.** V případě subjektivního práva na soudní a jinou právní ochranu je totiž třeba vždy zkoumat, jak porušení procesních předpisů zkrátilo jednotlivce na možnosti uplatňovat jednotlivá procesní práva a konat procesní úkony, jež by byly způsobilé přivodit pro jednotlivce příznivější rozhodnutí ve věci samé.[8]

Jakýkoliv proces dle Ústavního soudu totiž neexistuje samoúčelně, nýbrž je jeho cílem dosažení vzniku, změny či zániku hmotných práv a povinností fyzických či právnických osob. Tato skutečnost se pak musí nutně odrážet také v rovině základních práv a svobod, resp. ve sféře vymezení rozsahu práva na spravedlivý proces. Dle Ústavního soudu totiž platí, že *„teprve takové porušení objektivních procesních pravidel by mohlo být zásahem do subjektivního práva na spravedlivý proces, které by skutečně jednotlivce omezilo v některém konkrétním subjektivním procesním právu, například v nemožnosti provést konkrétní stěžovatelem zamýšlený procesní úkon, čímž by byl v důsledku znevýhodněn oproti jinému účastníkovi řízení či zkrácen na svých hmotných právech“*. [9]

V dané souvislosti Ústavní soud v nálezu ze dne 7. 7. 1994 sp. zn. I. ÚS 2/93 (N 37/1 SbNU 267) shrnul, že: *„k porušení práva na soudní ochranu by došlo jen tehdy, jestliže by byla komukoli v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny upřena možnost domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu, popř. pokud by soud odmítl jednat a rozhodovat o podaném návrhu, event. pokud by zůstal v řízení bez zákonného důvodu nečinným...“*. Dle Ústavního soudu je tak právo na soudní ochranu v podstatě právem na proces, včetně práva na vydání soudního rozhodnutí. K odstranění procesních pochybení, jako jsou například omyly při hodnocení skutkového stavu, pak má sloužit soustava

opravných prostředků podle soudních řádů a v tomto směru tak nemůže Ústavní soud činnost obecných soudů nahrazovat.[10]

Závěrem lze tedy konstatovat, že jakkoliv vážně se účastník řízení před obecnými soudy cítí být jejich rozhodnutím nebo samotným procesem poškozen, z objektivního hlediska a pro účely namítání těchto vad před Ústavním soudem se musí ze strany obecných soudů jednat o excesivní vybočení z principu jejich nezávislosti vykazující až prvky svévole. To samozřejmě s následkem materiálního porušení některého základního práva nebo svobody chráněného ústavním pořádkem ČR. Cílem tohoto článku tak bylo v krátkosti připomenout důraz, který Ústavní soud při rozhodování o ústavních stížnostech klade na intenzitu pochybení při rozhodování obecných soudů, a to z pozice jeho principiální role orgánu ochrany ústavnosti, na kterou se v praxi hájení subjektivních zájmů častokrát zapomíná.

Mgr. Zuzana Gajdošová, LL.M.,
advokátka

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490
Fax: +420 224 920 468
e-mail: ak@iustitia.cz

[1] Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 7. 12. 2011, sp. zn. I.ÚS 1622/10.

[2] Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2011, sp. zn. I.ÚS 2420/11.

[3] Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 23. 6. 2009, sp. zn. II.ÚS 1634/08.

[4] Srov. např. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 84/94, sp. zn. III. ÚS 166/95, sp. zn. I. ÚS 401/98, sp. zn. II. ÚS 252/99, sp. zn. I. ÚS 129/2000, sp. zn. I. ÚS 549/2000, sp. zn. III. ÚS 346/01, sp. zn. III. ÚS 74/02, sp. zn. III. ÚS 224/98, sp. zn. II. ÚS 444/01 a další.

[5] Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. IV. ÚS 369/06.

[6] Viz kupř. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 501/04 (N 42/36 SbNU 445)].

[7] Viz např. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 351/04, III. ÚS 501/04 a sp. zn. III. ÚS 606/04.

[8] Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 26. 6. 1995, sp. zn. IV. ÚS 188/94 (N 39/3 SbNU 281)].

[9] Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. I. ÚS 148/02.

[10] Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. III. ÚS 3293/14.

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)
- [Lichevní smlouva ve světle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2025, sp. zn. 28 Cdo 2378/2024](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Reakce na článek: Komentář - smutná realita výmazů exekutorského zástavního práva z katastru nemovitostí](#)
- [Povinnost zajištění gramotnosti dle AI Aktu a její naplňování v praxi](#)